OSBY KOMMUN

Våld i nära relationer

Riktlinjer

Beslutad av:	Kommunstyrelsen	Beslutsdatum:	2023-11-29
Framtagen av:	Mariana Möller, Enhetschef	Dokumentansvarig:	Enhetschef arbete och välfärd
Uppdaterad:	2023-11-21	Diarienummer:	KS-2023-00609
		Giltighetstid	Tillsvidare

Ett utskrivet exemplar är alltid en kopia, giltigt original finns på kommunens intranät.

Innehåll

1 Inledning 3
2 Syfte 3
3 Mål 3
4 Ansvar och organisation 4
4.1 Kommunstyrelsen 4
4.2 Nämnder och styrelser 4
4.3 Förvaltningar och bolag 4
4.3.1 Osby kommun som arbetsgivare 4
5 Samverkan 4
6 Kartläggning och analys 4
7 Barnperspektivet 5
8 Barn som utsatts för brott och bevittnat våld 5
9 Definition av våld 5
9.1 Fysiskt våld 5
9.2 Psykiskt våld 5
9.3 Sexuellt våld 6
9.4 Försummelse 6
9.5 Våldets komplexitet 6
10 Målgrupper 6
10.1 Våld i nära relation 6
10.1.1 Särskilt sårbara grupper 6
10.2 Hedersrelaterat våld och förtryck 7
10.3 Våldsutövare 7
10.4 Våld mot barn och i unga relationer 7
10.5 Definition av närstående 7

1 Inledning

Våld drabbar människor i alla samhälls- och åldersgrupper. Våld i nära relation kännetecknas av att den som blir utsatt av eller upplever våld har en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till våldsutövaren. Förekomsten av våld i nära relationer är utbrett och räknas som ett folkhälsoproblem. Det ställer krav på samhället att arbeta förebyggande, men även reagera tidigt när det finns tecken på att barn och vuxna utsätts för våld eller bevittnat våld. Förebyggande arbete ska bedrivas på tre olika nivåer

- Primär prevention - förebygga att våld inte uppstår (universellt förebyggande, riktat mot hela befolkningen)
- Sekundär prevention - Insatser med fokus på de omedelbara åtgärderna när det har hänt eller när det finns i stor risk Selektivt förebyggande, insatser i vissa riskgrupper)
- Tertiär prevention - behandling vård och omsorg för att minska skadorna (indikerat förebyggande - där riskbeteende uppmärksammats).

2 Syfte

Riktlinjer för våld i nära relationer reglerar den befintliga verksamheten så att övergripande mål uppnås och att verksamheten bedrivs effektivt och med god kvalitet. Riktlinjerna anger ramarna för vårt handlingsutrymme i frågan. En viktig konsekvens av dessa riktlinjer är att våld i nära relationer som fenomen synliggörs i kommunens alla förvaltningar och bolag. Planen innebär en ambitionshöjning av kommunens arbete med våld i nära relationer och kan i vissa avseende komma att innebära ökade kostnader.

3 Mål

Dessa riktlinjer utgår från kommunfullmäktiges mål *trygghet hela livet.* Osby kommun ska skapa förutsättningar och möjligheter för människor i alla åldrar att forma ett tryggt liv. Inom området för våld i nära relationer är Osby kommuns övergripande mål på längre sikt att;

- Våld i nära relationer ska upphöra.
- Genom förebyggande arbete på samhällelig-, grupp- och individnivå ska Osby kommun bidra till att våld i nära relationer upphör.
- Alla våldsutsatta får det stöd och den hjälp de behöver oavsett ålder, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning.
- Alla barn som utsatts för eller bevittnat våld får det stöd och den hjälp de behöver.
- Alla personer som utövar våld får det stöd och den hjälp de behöver.

- Medarbetare och förtroendevalda har den kompetens som krävs för att uppnå övriga mål.

4 Ansvar och organisation

4.1 Kommunstyrelsen

Beslutar om riktlinjer och har det övergripande ansvaret på området.

4.2 Nämnder och styrelser

Samtliga nämnder och styrelser ansvarar för att implementera riktlinjen samt att följa upp sina insatser.

4.3 Förvaltningar och bolag

Riktlinjerna för våld i nära relationer berör alla kommunens förvaltningar och bolag och de är därmed alla skyldiga att upprätta rutiner för hur arbetet mot våld i nära relationer ska bedrivas och hur man bidragit till måluppfyllelsen. Ansvaret för att utreda, fatta beslut och följa upp ärenden som gäller våldsutsatta, barn som bevittnat våld och våldsutövare är fördelat till Arbete och välfärd. Arbete och välfärd ansvarar även för att ta fram en övergripande handlingsplan gällande det förebyggande arbetet.

4.3.1 Osby kommun som arbetsgivare

Våld i nära relationer svarar för en hel del sjukskrivningar och skapar problem för såväl den enskilde som andra medarbetare på arbetsplatsen. Att på arbetsplatserna uppmärksamma effekterna av våld i nära relationer borde vara av intresse för både arbetsgivare och fackliga organisationer.

5 Samverkan

Våld i nära relationer är ett mångsidigt problem och kräver att många samverkar. Samverkan kan vara nödvändig för att komma i kontakt med våldsutsatta vuxna och barn, barn som bevittnat våld och personer som utövar våld samt för att ge dem det stöd och den hjälp som de har rätt till. Samverkan kan också behövas för att utveckla verksamheter för målgrupperna. Samverkan behövs ofta både i enskilda ärenden och på övergripande nivå.

6 Kartläggning och analys

Osby kommun ska analysera utbudet av insatser och andra sociala tjänster som erbjuds våldsutsatta och barn som bevittnat våld. Detta kan göras bland annat genom att gå igenom dokumentation i pågående ärenden, inhämtning av statistiska uppgifter och inhämtning av uppgifter tillsammans med samverkansparter kring förekomsten av våldsutsatta och barn som bevittnat våld.

7 Barnperspektivet

Att förebygga våld mot barn handlar till stor del om att skapa förutsättningar för ett gott föräldraskap och att upptäcka våldet i ett tidigt skede. Det är viktigt att lyfta barnet eller den unges situation och hålla fokus på barn som lever i miljö där det förekommer våld.

Barn som lever i familjer där det förekommer våld riskerar allvarlig fysisk och psykisk ohälsa. Det finns en stark koppling mellan att bevittna våld och att själv utsättas för våldet.

Barnperspektivet delas in i tre olika delar där varje del utgör en grund och fokus för förhållningssätt i barnärenden.

- Barnrättsperspektivet - avser barnets rättsliga status som eget subjekt.
- Barnperspektivet - syftar till att den vuxne ska se barnet och ha det i åtanke.
- Barnets perspektiv - innebär att barnet självt blir lyssnat på och att det utifrån ålder och mognad ges möjlighet att få bidra med sina erfarenheter, synpunkter och förslag.

8 Barn som utsatts för brott och bevittnat våld

Våld i nära relationer sker oftast i hemmet där det saknas utomstående vittnen. Barn som lever i familjer där det förekommer våld riskerar allvarlig fysisk och psykisk ohälsa. Det finns en stark koppling mellan att bevittna våld och att själv utsättas för våldet. Med att ett barn bevittnat våld avses att barnet sett eller hört den brottsliga gärningen begås. Den 1 juni 2021 infördes ett särskilt barnfridsbrott i Sverige. Lagändringen innebär att det är straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vålds- och sexualbrott i nära relation.

9 Definition av våld

Våld i nära relationer kan ta sig olika uttryck och utgör ofta ett mönster av handlingar. WHO har fastställt en definition av våld utifrån fyra olika typer av våld. De fyra våldtyperna är fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld och försummelse. Våld i nära relationer är ofta ett mönster av handlingar som kan vara allt ifrån subtila handlingar till grova brott. Mer konkret är det allt ifrån att bli förlöjligad till att utsättas för våldtäkt eller allvarliga hot. Det är ofta kombinationer av fysiskt, sexuellt och psykiskt våld.

9.1 Fysiskt våld

Det fysiska våldet ta sig uttryck i form av allt från knuffar, slag, sparkar, stryptag eller kvävningsförsök till användandet av olika vapen. Förövaren väljer ofta medvetet att rikta aggressionerna mot särskilda delar av kroppen så att blåmärken och andra skador inte ska upptäckas av utomstående.

9.2 Psykiskt våld

Kan vara verbala kränkningar, kontroll av post och telefon, förnedring, isolering, utpressning, skambeläggande, nedtryckande uttalanden. Även latent våld, t.ex. hot om våld eller en ständig rädsla för att våld ska uppstå.

9.3 Sexuellt våld

Kan vara våldtäkt eller andra påtvingade sexuella handlingar, alternativt sexuella handlingar som den utsatte inte vågar säga nej till. Det kan till exempel vara olika former av sexuellt påtvingade handlingar såsom att tvinga den utsatta att se på pornografi, samlag utan samtycke, könsstympning, sexuella trakasserier samt att använda ett sexuellt kränkande språk.

9.4 Försummelse

Försummelse kan till exempel bestå i att den utsatte inte får behövlig hjälp med mat, medicin eller hygien. Den utsatte kan vägras få hjälp med att komma ut sängen, få för lite, för mycket eller felaktig medicin.

9.5 Våldets komplexitet

Våldet består ofta av en kombination av olika handlingar. Utöver de våldstyper som nämns ovan kan förövaren utöva *ekonomiskt våld* genom att vägra den utsatta att ha insyn i ekonomin. *Materiellt våld* kan innebära förstörelse eller stöld av den utsattes egendom. Man kan även tala om *funktionshinderrelaterat våld* som innebär handlingar som riktar sig direkt mot funktionsnedsättningen och försvårar en redan utsatt situation, till exempel genom att flytta undan rollatorn eller ta ut batterierna ur hörapparaten. *Digitalt våld* kan till exempel vara hotfulla och/eller kränkande sms eller kontroll av hur någon förflyttar sig via GPS.

10 Målgrupper

Riktlinjens målgrupper är vuxna som varit utsatta för våld i nära relationer, barn och ungdomar som har upplevt våld eller själva varit utsatta för våld i nära relationer och vuxna personer som utövat våld i nära relationer. Riktlinjerna omfattar även hedersrelaterat våld och förtryck.

10.1 Våld i nära relation

Våld i nära relationer kännetecknas av att den utsatta har en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till förövaren. Detta försvårar möjlighet till motstånd och uppbrott. Våldet kan ske inom partnerrelationer samt inom syskonrelationer och andra familje- och släktrelationer. Den vanligaste formen av våld i nära relation är en man eller pojke som utövar våld mot en kvinna eller flicka som han har eller har haft ett förhållande med.

10.1.1 Särskilt sårbara grupper

Det finns vissa grupper som riskerar särskild utsatthet. Grupperna är heterogena och överlappar varandra. En och samma kvinna kan beröras av flera omständigheter som inverkar på förhållandet till en närstående våldsutövare.

De grupper som nämns är;

- äldre kvinnor
- kvinnor med funktionsnedsättning
- kvinnor med utländsk bakgrund

- kvinnor med missbruks- och beroendeproblematik
- kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck

Även våld i samkönade relationer har uppmärksammats som ett eget problem- och kunskapsområde liksom våldsutsatta som tillhör nationella minoriteter. Transpersoner är en speciellt utsatt grupp på grund av sitt normbrytande könsuttryck. De får utstå hatbrott och diskriminering och de normbrytande könsuttrycken kan även användas mot dem i nära relationer.

10.2 Hedersrelaterat våld och förtryck

När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är utsattheten samma som vid våld i en nära relation. Det som är utmärkande är att kontrollen av kvinnor och flickors sexualitet är central och starkt knuten till kollektivet. Föreställningar om oskuld och kyskhet och familjens rykte är centrala. Ofta finns det flera förövare och våldet får stöd eller tillåts av familjen och den närmast omgivningen.

10.3 Våldsutövare

Våldsutövare i nära relationer kan skilja sig åt på flera sätt. Det kan handla om vilka våldet riktas mot, vilken form våldet har och hur allvarligt och systematiskt det är. En person som utövar våld kan göra det av olika anledningar. Våldsutövare kan även ha olika personlighetsdrag som bidrar till utövandet.

Insatser riktade till våldsutövare är en central del av arbetet med att förebygga och motverka våld. Det är först när vi kan bryta ett våldsamt beteende som våldet slutligen kommer att upphöra. En central del i arbete med våldsutövare är att det ska ske med utgångspunkt i den utsattas behov av säkerhet.

10.4 Våld mot barn och i unga relationer

Barn som upplever våld befinner sig i en mycket utsatt situation. Våld är en av de allvarligaste riskerna för barns hälsa och utveckling. Även om ungdomar räknas som barn och kan utsättas för partnervåld på samma sätt som en vuxen.

10.5 Definition av närstående

Socialstyrelsen definierar begreppet närstående som könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Det kan handla om såväl makar, sambor, pojk- eller flickvänner, som föräldrar, syskon, barn eller andra släktingar. Det kan även gälla andra personer som den våldsutsatta har eller har haft en nära och förtroendefull relation till.